

Türkçe Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme

Yazar

Prof.Dr. Özcan DEMİREL

ÜNİTE

9

Amaçlar

Bu üniteyi çalıştıktan sonra;

- Türkçe öğretiminde ölçme ve değerlendirmenin önemini kavrayabilecek,
- Türkçe öğretiminde en çok kullanılan ölçme tekniklerini sıralayabilecek,
- Türkçe dersi için çoktan seçmeli bir test geliştirmenin aşamalarını kavrayabilecek,
- Türkçe'deki temel dil becerilerini değerlendirmede izlenen sırayı kavrayabilecek,
- Türkçe dersinde ölçme ve değerlendirme tekniklerini etkili bir şekilde uygulayabileceksiniz.

İçindekiler

- Giriş
- Ölçme Teknikleri
- Değerlendirme Teknikleri
- Özet
- Değerlendirme Soruları
- Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar

Çalışma Önerileri

- Bu üniteyi çalışmadan önce hedeflere ve davranışlara uygun soru maddeleri oluşturmak ve kapsam geçerliği olan değerlendirme yapabilmek için "Türkçe Öğretiminde Amaç ve İlkeler" ünitesini; nasıl öğretiyorsan o şekilde test et anlayışını daha iyi kavrayabilmek için de "Türkçe Öğretiminde Çağdaş Yöntemler" ünitesini gözden geçiriniz.
- Ölçme ve Değerlendirme kavramlarının ne anlamaya geldiğini ve aralarındaki farkı görmeye çalışınız.

1. Giriş

Türkçe öğretim programında yer alan hedeflerin gerçekleşip gerçekleşmediği ölçme ve değerlendirme sonucunda ortaya çıkmaktadır. Özellikle Türk dilini doğru kullanma ve doğru yazma hem insanlararası sağlıklı iletişim kurabilme hem de akademik başarı kazanma açısından çok önemlidir. İletişim için dilin kurallarından çok dilin kullanımını önemli olmakla beraber, bu kullanımın büyük ölçüde doğru ve düzgün olması beklenmektedir. Bu da eğitim yoluyla gerçekleşmektedir. Türkçe öğretiminin etkililiği iyi bir ölçme ve değerlendirme ile belirlenebilir. Bu noktada ölçme ve değerlendirme kavramlarının açıklanmasında yarar görülmektedir.

Ölçme, bir niteliğin gözlenip gözlem sonucunun sayılarla veya başka sembollerle gösterilmesidir (Turgut, 1977:11). Değerlendirme ise, ölçme sonuçlarını bir ölçüte vurarak bir değer yargısına ulaşma işidir (Turgut, 1977:225). Ölçme işleminde öğrencide belirlediğimiz davranışları gözleme ve bunları sayılarla ya da çeşitli sembollerle gösterme esastır. Gözlem sonuçlarını belirlerken objektif olmaya çalışmada, kullandığımız ölçme araçları etkili olmaktadır.

Değerlendirme de ise bu ölçme sonuçlarını belli bir ölçüte vurarak bir değer yargısına varıldığı için objektif olmak çok güç olmaktadır. Değerlendirme, günlük hayatımızda çok sık yapılan bir işlem olmasına karşın ölçme işlemine daha az yer verilmektedir.

Öncelikle ölçme teknikleri üzerinde durmakta yarar vardır.

Sınıfınızda hangi ölçme ve değerlendirme tekniklerine yer veriyorsunuz. Yazınız. Bunlar aşağıdaki ölçme ve değerlendirme teknikleri ile benzerlik gösteriyor mu?

2. Ölçme Teknikleri

Türkçe öğretiminde kullanılan belli başlı ölçme teknikleri aşağıda açıklanmıştır. Buna göre Türkçe programında geliştirilmesi hedeflenen temel dil becerilerini ölçmede kullanılan teknikler sözlü ve yazılı yoklamalar olmak üzere iki aşamada ele alınmaktadır.

2.1. Sözlü Yoklamalar

Öğrencilerin sözlü anlatım becerilerini ölçmek için kullanılan ölçme tekniği, sözlü yoklamadır. Bu teknik, daha çok dinleme ve konuşma ağırlıklıdır. Sözlü anlatım, öğrenciye mantıklı düşünme alışkanlığı vermesinin yanı sıra duygu ve düşüncelerini doğru anlatma alışkanlığı da kazandırır.

Sözlü yoklamalar, öğrencilerin daha çok dinlediklerini anlama ve düzgün konuşma becerilerini ölçmeye dönük yapılmalıdır. Sözlü yoklamaları değerlendirmede objektif davranmak çok önemlidir. Sözlü anlatım öğrencilerin o dilin kurallarını bilmekten çok kuralları uygulamak açısından önemlidir; bu yüzden de psiko-motor becerilerin kullanımı önemli olmaktadır. Sözlü yoklamalarda değerlendirmenin nesnel olabilmesi için aşağıdaki çizelgeden yararlanmak mümkün olabilir.

Çizelge 9. 1. Sözlü Sınavı Değerlendirme

ÖLÇÜTLER	PUANLAR				
	A	B	C	D	E
1. Söyleyiş (teleffuz)					
2. Dil Bilgisi					
3. Sözcük Bilgisi					
4. İletişim Becerisi					
5. Anlama					
T O P L A M					

2.2. Yazılı Yoklamalar

Öğrencilerin yazılı anlatım becerilerini ölçmek için kullanılan ölçme teknikleri yazılı yoklamalardır. Bunlar:

- Yazılı anlatım
- Dikte
- Çoktan seçmeli test

tir.

• **Yazılı anlatım:** Öğrencilerin düzeylerine uygun olarak verilen Türkçe sınavında sorulan sorulara ya da okudukları bir metinle ilgili sorulara kısa ya da uzun cevap vererek düşüncelerini yazıyla ifade etmeleridir. Bu ölçme tekniği Türkçe derslerinde çoğunlukla kullanılmaktadır. Yazılı anlatım uygulamalarından yukarıda açıklanan yazılı sınavların yanı sıra kompozisyon yazmalarında ve ödev hazırlamada yer verilmektedir. Bu çalışmalar, sadece Türkçe dersinde değil, tüm derslerde çok sık kullanılan bir ölçme aracıdır.

Kompozisyon yazma ve ödev hazırlamanın sınıfıçi etkinliklerde yer alması gerekirken pek çok öğretmen tarafından ders dışı etkinlikler olarak bu çalışmalara yer vermesi dikkat çekicidir. Yazılı anlatım çalışmaları ister sınıf içinde ister sınıf dışında olsun önemli olan öğrencinin Türk dilini doğru ve düzgün kullanmasını öğrenebilmesi ve bunu yazıyla ifade edebilmesidir. Yazılı anlatım çalışmalarında ödevler önemli bir yer tutmaktadır. Türkçe dersi ödevleri, öğrencilerin dil alıştırmaları yapmalarına olanak vermeli, onları gözlem, inceleme ve araştırmaya yönelmeli, herşeyden önemli olarak da eleştirici ve yaratıcı düşünmelerini geliştirmelidir. Bu ama-

ca dönük çalışmalar yapıldığı zaman ödevler etkili olur. Ödevlerin verilmesi, hazırlanması ve değerlendirilmesi aşamalarında öğretmenin yol gösterici olması ve her öğrenci ile ilgilenmesi önemlidir.

İlköğretim I. döneminde yani 1. ile 5. sınıf arasında daha çok dilin bilgilendirme ve betimleme (tasvir etme) işlevini yerine getirici ödevler; II. döneminde yeni 6. ile 8. sınıflarda da öyküleme (hikaye etme), tartışma, ikna etme ve yaratıcı düşünme gibi dil işlevlerini yerine getirici ödevlere ağırlık verilmelidir.

2.3. Dikte

Dikte, söyleneni ya da dinlediğini yazma amacıyla kullanılan bir ölçme tekniğidir. Dikte çalışmaları, dinlediğini anlama ve doğru yazabilme açısından çok önemlidir. Bu çalışmalara sınıf içinde yeri ve zamanı geldiğinde yer verilmeli, ayrıca bir sınav türü olarak da kullanılmalıdır.

2.4. Çoktan Seçmeli Test

Sorulan bir sorunun cevabını, verilen seçeneklerden doğru olanı bulup işaretlemeye yapılan ölçme tekniğine çoktan seçmeli test denir.

Son yıllarda eğitim sistemimizden öğrenci başarısını ölçmek için seçmeli test hazırlama yaygın hale gelmiştir. Ölçme teknikleri içinde önemli bir yeri olan çoktan seçmeli testlerin nasıl hazırlanacağı aşağıda özet bir şekilde verilmiştir.

Sınıfınızda çoktan seçmeli Test hazırlıyor musunuz? Hazırlıyorsanız, hangi aşamaları izlediğinizi belirtiniz, aşağıda izlenen aşamalarla karşılaştırınız.

A. Test Hazırlamada İzlenen Aşamalar

- Testin Amacı
- Birlikte Tablosu
 - Davranışlar
 - Ünitenin Alt Bölümleri
- Soru Tipi, Sayısı ve Süre
- Test Maddesi Yazma ya da Seçme
- Ön Deneme ve Madde Analizi
 - Teste Son Şeklini Verme
 - Çoğaltma
- Uygulama
- Puanlama ve Değerlendirme
- Madde Analizi ve Testi Geliştirme
- Kodlama ve Soru Bankası Oluşturma

Testleri hazırlamaya bir planla başlanır. Bu planda öncelikle testin amacı belirtilir. Daha sonra sarısıyla yukarıda belirtilen aşamalardan geçilir.

- **Testin Amacı:** Herşeyden önce testi niçin vereceğimizin ortaya konması gerekir. Bu test, girişte mi, süreçte mi, yoksa çıkışta mı verilecek? Önce buna karar verilmelidir. Biz burada ağırlığı daha çok süreçte verilecek testlerin hazırlanmasına vereceğiz. Bu süreçte iki çeşit test üzerinde durulmaktadır.

- Öğrencilerin üniteadaki öğrenme eksikliklerini belirlemek ve tam öğrenmeyi sağlamak için verilen biçimlendirme geliştirmeye dönük testler ki bu testlere not verilmemektedir, sadece öğrencilerin öğrenme güçlüklerini ve eksikliklerini ortaya çıkarmaya yöneliktir.
- Birkaç üniteyi kapsayan ve öğrencilerin o ünitelerle ilgili başarılarını ortaya koyan kısa ve ara sınavlardır. Bu sınavlarla öğrencilerin öğrenme düzeyleri belirlenmekte ve sınavdaki başarıları notla değerlendirilmektedir. Okullarımızda daha çok bu ikinci tip sınavlara yer verilmekte ve testler bu amaçla hazırlanmaktadır.

- **Belirtke Tablosu:** Test planlanırken testin amacına uygun test kapsamının ve ölçülecek davranışların bir matrisi üzerinde (iki boyutlu bir tabloda) gösterilmesi gerekir. Bu amaçla hazırlanan tabloya belirtke tablosu denilmektedir.

Çizelge 9.2.: Belirtke Tablosu

HEDEFLER (AMAÇLAR)	Bilgi	Kavrama	Uygulama	Analiz	Sentez
Davranışlar					
İçerik (Ünitenin Bölümleri)					
Konu Başlıkları					

Çizelge 9.2'de görüldüğü gibi birlikte tablosunun hedefler (amaçlar) ve hedeflerle ilgili davranışlar boyutuna öğrencilere kazandırılan davranışlar yazılır. Bu davranışlar, hatırlanacak kavramı seçme, söyleme ya da yazma, kavranması beklenen ilke, olgu ya da genellemeyi değişik şekilde ifade etme; kurallı ve anlamlı cümle kurma, çevirme, özetleme, açıklama, genelleme, verilmeyenleri kestirme gibi olabilir ya da okuduğu edebi bir eserde geçen kişilerin karakter analizini yapma, belki de çok

ileri bir düzeyde şiir, hikaye, roman yazma gibi davranışlar kazandırılabilir. Her davranışı ölçmek için en az bir soru sorulmaktadır, önemli olanlar için birden fazla soru sorulabilir.

Belirtke tablosundaki davranışlar, içerik ve konu başlıklarını örneklendiriniz.

Belirtke tablosunun içerik boyutuna öğrenilen ünitelerde geçen konular yazılır. Eğer kavramlar öğretilmiş ya da her hangi bir cümle yapısına ağırlık verilmişse onlar yazılır. Örneğin, basit zamanlı cümlelerle yol tarifi yapma, bir kenti ya da kasabayı tasvir etme (betimleme), bir kişiye yurt dışına çıkmadan önce öğütte bulunma gibi olabilir.

- **Soru Tipi:** Soru tipleri, sayısı ve gerekli zamanın saptanması Çizelge 9.3'teki gibi hazırlanacak bir plan üzerinde gösterilmelidir.
- **Test Maddesi Yazma ya da Seçme:** Test maddesi yazma önemli ve teknik bir konudur. Özellikle madde kökü ve çeldiricileri yazabilmek için genel ilkelerin ve tekniklerin çok iyi bilinmesi gerekir. Madde yazımında test planında belirtilen sayıdan daha çok madde yazılmasında yarar vardır. Daha sonra önerileceği gibi eğer okulda bir soru bankası sistemi oluşturulmuşsa bu bankadan uygun test maddelerinin seçimi yapılabilir. Soru bankasında yer alan test maddelerinden oluşturulan test daha güvenilir ve geçerli olabilir.

Çizelge 9.3: Test Planı

Kapsam	Soru Tipi	Sayı	Süre	Puanlama
Dinleme				
Sözcük Bilgisi				
Yapı Bilgisi				
Okuma				
Yazma				
TOPLAM				

- **Ön Deneme ve Madde Analizi:** Okullarımızda genellikle hazırlanan testler ön denemeden geçirilmeden uygulanmaktadır. Ancak verilecek testlerin daha geçerli ve güvenilir olması için ön denemenin küçük gruplarda yapılması bu da olmuyorsa aynı branştan olan diğer öğretmenlere gösterip soruları cevaplamaları ya da eleştirmeleri istenebilir. Şayet hazırlanan test küçük gruplar üzerinde denenmemişse madde analizine gidilmesinde yarar vardır.

- **Düzenleme:** Teste son şeklini verirken aşağıdaki aşamalardan geçilmesinde yarar vardır.

- Testin ön kapağında genel bir açıklamaya yer verilmelidir. Açıklamada testte neler olduğu ve sorulara nasıl cevap verileceği belirtilmelidir.
- Test soruları kolaydan zora doğru sıralanmalıdır.
- Testte, değişik konulardan yararlanarak hazırlanmış sorular bulunacaksa, bu sorulardan aynı konu ile ilgili olanlar bir arada bulunmalıdır.
- Aynı ve benzer davranışları ölçen sorular bir araya getirilmelidir.
- Cevap kağıdı ayrı olarak verilecekse düzenli bir şekilde hazırlanmalı, üzerine öğrencinin adı soyadı, sınıfı, varsa şubesi, okul numarası ve diğer bilgiler yazılmalıdır.
- Sorular okunaklı bir şekilde daktilo edilmeli ve bir soru, soru kökü ve seçenekleriyle beraber aynı sayfada olmalıdır.

Bu aşamalar tamamlandıktan sonra çoğaltma işlemine geçilmelidir.

- **Uygulama:** Okullarımızda genellikle sınav uygulamalarından ders öğretmenleri sorumludur. Ancak kalabalık sınıflarda uygulamanın daha sağlıklı olabilmesi için bir öğretmen arkadaşın gözcü olarak yardıma gelmesinde yarar olabilir. Bu nedenle sınavın kimin ya da kimler tarafından nasıl uygulanacağı önceden belirlenmelidir.

- **Puanlama-Değerlendirme:** Puanlama yöntemi de önceden belirlenmeli, bu arada yanlış ve cevapsız bırakılan sorular için herhangi bir işlem yapıp yapılmayacağı önceden belirlenmelidir. Sınavlar eğer sınav bürosu tarafından bir merkezden hazırlanmışsa puanlama ve değerlendirme ölçütlerinin ve bir cevap anahtarının hazırlanması ve sınav uygulamasından sonra bunların öğretmenlere verilmesi önemlidir.

Test puanlarının nota dönüştürülmesinde aşağıdaki değerlendirme ölçütlerinden biri uygulanmalıdır. Not vermede kullanılan ölçütlerle bunlara dayalı olarak yapılan değerlendirme mutlak ve bağıl olarak ikiye ayrılır.

Mutlak değerlendirmede öğrencinin mutlak başarı düzeyi belirlenir ve ona göre not verilir. Mutlak değerlendirme ile not verilmesinde kullanılan yöntem, bir testte alınan ham puanların yüzde puanlara çevrilmesi ve bu yüzdelerin karşılığı olan sayı ya da harf notlarının verilmesidir. Sözelimi testin tam puanı 40 ise, bu testten herhangi bir öğrenci 34 puan almışsa, 10'luk not sistemine göre öğrencinin alacağı not $(40-34)=$ yaklaşık 8 olacaktır. 100 üzerinden 80 puan, harfle gösterildiğinde A ya da AB olacaktır. Bu tür değerlendirmede öğrencinin başarısı başka öğrencilerden bağımsız düşünülmemekte ve testin tam puanı ölçüt olarak alınmaktadır. Okullarımızda en yaygın olarak kullanılan değerlendirme şekli budur.

Diğer bir değerlendirme şekli de bağıl değerlendirmedir. Bu değerlendirmede öğrenci başarısı başka bir değişkenle kıyaslanarak not verilir. Genelde bu değişken sınıf ortalaması olmaktadır. Bu tür değerlendirme gruba bağlı bir değerlendirme ol-

duğu için bağıl değerlendirme olarak bilinir. Orta dereceli okulların sınav yönetmeliklerinde bağıl değerlendirmeden çok mutlak değerlendirmeye yer verilmektedir.

• **Madde Analizi ve Test Geliştirme:** Öğrencilere uygulanan testin maddeleri ve seçenekleri üzerinde yapılan çalışmaya madde analizi denilmektedir. Bunda amaç istenilen nitelikleri taşıyan bu testin geliştirilmesinde uygun maddelerin seçilmesi ve belirli nitelikleri taşımayan maddelerin seçenekleri üzerinde düzeltme ve ayıklama işleminin yapılmasıdır. Klasik test kuramına göre madde analizi en yaygın şekilde % 27'lik üst ve alt gruplara dayanan bir yöntemle yapılmaktadır. Bu yöntemle göre:

- Cevap kağıtları puanlanıp en yüksekten en düşüğe doğru sıralanır. Şekil 10'da görüldüğü gibi en yüksek ve en düşük puanlı kağıtların % 27'si ayrılır, ortada kalan kağıtlar analize dahil edilmezler.

Sıra	Puanlar	Puanlar	
1.	9	1	} % 27 Üst Grup
2.	95		
3.	93	Üst Grup	
.	.		
.	.		
.	.		
.	.		
.	.	1	} % 27 Üst Grup
.	25	3	
.	23		

ŞEKİL 9. 1: MADDE ANALİZİ

- Üst ve alt grupta ayrı ayrı o maddeye verilen cevaplardan tüm seçeneklere konulan işaretler, erişilmemişler ve cevaplandırılmamışlar sayılır ve sayım sonuçları bir çizelge üzerinde gösterilir (Çizelge 9.4).

Çizelge 9. 4: Madde-Seçenek Analizi

Madde No	A	B	C	D	E	Boş	N	
Üst Grup	4	4	24	6	2	1	40	p = 0,50
Alt Grup	6	4	16	8	4	2	40	r = 0,20

Kaynak: Turgut, (1977: 253)

- Doğru cevabın üst ve alt gruplardaki yüzdeleriyle madde güçlüüğü (p) ve maddenin ayırıcılık gücü (r) bulunur.

Madde Güçlüğü $p = \frac{Dü + Da}{2 N'}$ formülü ile bulunur

Bu formülde

Dü = Üst grupta doğru cevap sayısı,

Da = Alt grupta doğru cevap sayısı,

N' = Tüm grubun % 27'sidir.

Çizelge 4'deki örneği sayılarla örneklersek

$$p = \frac{20 + 16}{2 \times 40} = \frac{40}{80} = 50 \text{ çıkar.}$$

Madde ayırıcılık gücü de $r = \frac{Dü - Da}{N}$ formülü ile bulunur.

Bu formülde N=tüm grup sayısı.

Buna göre yine çizelgedeki verileri kullanırsak bu maddenin ayırıcılık gücü

$$r = \frac{24 - 16}{40} = \frac{8}{40} = 20 \text{ çıkar.}$$

- Bulunan (p) ve (r) değerleri maddenin verilen cevapla nasıl işlediği hakkında bilgi verir (p) ve (r) değeri .50 ve civarında olan maddeler iyi maddelerdir. Bu şekilde olan maddeler seçilip madde kartına yazılır ve daha sonra soru bankasına konur. Bu şekilde maddelerden oluşan testler daha güvenilir ve geçerli olmaktadır.

- **Kodlama ve Soru Bankası Oluşturma:** Test maddelerinin belli bir sistematığe göre kodlanması kullanışlık açısından önemlidir. Bu nedenle kodlamanın en az değiştirmeyi gerektiren bir sisteme dayalı olmasında yarar vardır.

Her test maddesi sınıfta, konuya ve amaca göre aşağıdaki şemaya göre kodlanabilir.

Sınıf	Konu	Amaç
-------	------	------

Şekil 9.2: Soru Maddelerinin Kodlama Düzeni

Sınıf kodu ilkokul ve hazırlıktan başlayıp lise 3'e kadar 1'den 9'a kadar sıralanarak bir basamakla; konular 1'den başlayıp 99'a kadar kodlanır.

Bu kodlama sistemi, okullarda kurulacak olan ya da kurulması önerilen soru bankası ve sınav bürosu sisteminin temelini oluşturmaktadır. Soru bankası sisteminin okullarda başarılı olabilmesi için:

- Soru bankasında arşivlenen soruların açığa çıkarılmaması ve son derece gizli tutulması,

- Soruların sınıf öğretmenleri tarafından yazılması ancak test tekniğine uygun hale getirilmesinin bir test uzmanı ya da bu işle görevli bir ekip tarafından yapılması,
- Soru yazma ve soru bankası oluşturma çalışmalarının sürekli olması,
- Her ünite ve konu amaçlarının ayrıntılı olarak belirlenmesi ve bunlarla ilgili davranışların saptanması gerekli görülmektedir.

Soru bankasına konacak ve kodlanacak madde kartları Çizelge 9.5'de gösterilen örneğe benzer şekilde hazırlanabilir.

Çizelge 9. 5a: Madde Kartı Örneği Ön Yüzü

Madde Kodu	:
Sınıf (Düzye)	:
Konu	:
Ders Kitabı	:
Amaç (Hedef)	:
Davranış	:
Madde:	:
Yapılan Düzeltme	Madde Yazarı:
Maddenin son şekli: Düzeltmeyi Yapan:		
.....		
ONAY		
.....		

Çizelge 9.5b: Madde Kartı Örneği Ön Yüzü

Kullanılma		Cevabın Seçeneklere Göre Dağılımı					Madde Parametreleri				
Tarih	Amaç	A	B	C	D	-	N	p	r	d	-

Sınıfınızda daha önce hazırlayıp öğrencilerinize uyguladığınız bir çoktan seçmeli test sorularını yukarıda belirtilen niteliklere, uygunluk yönünden değerlendirebilirsiniz. Daha sonra yukarıdaki niteliklere uygunluk gösteren yeni bir test hazırlayınız.

3. Değerlendirme Teknikleri

Değerlendirme, ölçme kavramı ile beraber açıklanırken "ölçme sonuçlarını bir ölçüte vurarak bir değer yargısına varma işi" olarak ifade edilmiştir. Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi değerlendirme sürecinde ölçüm, ölçüt ve işlem olmak üzere üç temel öge vardır. Örneğin, bir öğrencinin sınavlardan aldığı puanların ortalamasının sınıfı geçmek için gerekli ortalamayla karşılaştırıp sonunda "geçti" ya da "kaldı" biçiminde bir karar vermek değerlendirme yapmak demektir. Bu örnekte, sınav puanlarının ortalaması ölçüm, sınıf geçmek için gerekli alt sınır ölçüt, bu iki ögenin karşılaştırılması ise işlemdir (Demirel ve Ün, 1987:44).

Ölçütlerin seçimi açısından değerlendirmenin mutlak ve bağıl olmak üzere ikiye ayrıldığı test hazırlama bölümünün sekizinci aşamasında açıklanmıştır. Burada değerlendirmenin amaca göre sınıflandırılması üzerinde durulmuştur. Bu değerlendirme, programa girişte, süreçte ve çıkışta olmak üzere üç aşamada yapılmaktadır. Öğretimde de yaygın olarak kullanılan bu değerlendirme ile ölçme aracı olarak kullanılan test çeşitleri Çizelge 9.6'da gösterilmiştir.

Çizelge 9. 6: Değerlendirme ve Test Çeşitleri

Tanılayıcı	Biçimlendirici	Düzyer Belirleyici
Yetiklik (Aptitude)	Biçimlendirici	Bitirme Sınavı
Tanıma	Sınav	a. Başarı
Yerleştirme	a. Kısa Sınav	b. Yeterlilik
Muafiyet	b. Ara Sınav	
GİRİŞ	SÜREÇ	ÇIKIŞ

Girişte, süreçte ve çıkışta yapılan değerlendirmeler aşağıda açıklanmıştır.

3.1. Tanılayıcı Değerlendirme

Öğrencilerin programa başlamadan önce ön koşul niteliğindeki bilişsel davranış, duyuşsal özellik ve devinişsel becerilerini tanılamak için yapılan değerlendirmedir. Öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerini belirlemek üzere de tanılayıcı değerlendirme çalışmalarına yer verilmektedir. Bu değerlendirmede kullanılan test çeşitleri arasında yetenek, tanıma, yerleştirme ve muafiyet testleri yer almaktadır.

3.2. Biçimlendirici Değerlendirme

Öğretme-öğrenme sürecinde öğrencilerin öğrenme güçlüklerini ortaya çıkarmak ve gerekli düzeltmeleri yapmak için uygulanan değerlendirmeye, biçimlendirici değerlendirme denir. Bu değerlendirmede kullanılan test çeşitleri arasında izleme testleri, kısa ve ara sınavlar yer almaktadır.

3.3. Düzey Belirleyici Değerlendirme

Bir öğretim sürecinin sonunda öğrencilerin kazanmış olduğu bilişsel davranış, duyuşsal özellik ve devinişsel becerileri ölçmeye yarayan değerlendirmedir. Bu değerlendirmede kullanılan test çeşitleri arasında yeterlilik testleri ile başarı testleri vardır.

Türkçe programında yer alan hedeflerin gerçekleşip gerçekleşmediğini ortaya çıkarma açısından programa girişte, süreçte ve sonuçta yapılan yukarıda açıklanan değerlendirme çalışmaları öğretimin etkililiği açısından önemli görülmektedir. Sözlü ve yazılı anlatımın değerlendirilmesinde de kimi ölçütlerin kullanılması değerlendirme işleminin objektifliği açısından önemli görülmektedir. Bu görüşten hareketle yazılı anlatım sınavlarının değerlendirilmesinde Çizelge 9.7'de verilen ölçütler takımı kullanılabilir.

Çizelge 9. 7: Yazılı Anlatımı Değerlendirme Formu

ÖLÇÜTLER	PUANLAR				
	A	B	C	D	E
I. Başlık a) Başlığın konuyla ilişkisi b) Başlığın anahtar sözcüklerden oluşması					
II. Anlatım Düzeni a) Giriş 1. Anafikri tanıtan anlatım 2. Sunuş açıklığı 3. Etkileyciliği b) Geliştirme 1. Anafikrin açıklanması 2. Anafikre ulaşmadaki düşünce zinciri 3. Yardımcı fikirlerin anafikri desteklemesi 4. Her fikir için bir paragraf düzenlenmesi c) Sonuç 1. Anafikri bir sonuca götürme 2. Yarı fikirlerle desteklenmiş					
III. Anlatım Zenginliği a) Sözcük kullanımı ve yerindeliği b) Cümle yapıları c) Paragrafların arasındaki geçişler					
IV. Yazım Kurallarına Uygunluk a) Yazım b) Söz dizimi c) Noktalama d) Paragraf düzeni					
V. Bir bütün olarak yazılı anlatım (verilmek istenen mesaj)					
TOPLAM					

Çizelge'de yer alan Yazılı Anlatım Değerlendirme Formu'nu kullanarak öğrencilerinizin düzeyini belirleyebilirsiniz.

Özet

- Türkçe programında belirlenen hedeflere ulaşım ulaşmadığımızı ya da bu hedeflere ne derece ulaştığımızı anlamak için ölçme ve değerlendirme çalışmalarına önem vermek gerekir.
- Türkçe dersinde öğrencilerin ana dilini doğru ve düzgün kullanmaları önemlidir. Bu amaçla öğrencilere kazandırılan bilgi ve becerilerin ölçülmesinde farklı teknikler kullanılmaktadır. Bu teknikler sözlü ve yazılı yoklamalar olmak üzere temelde ikiye ayrılmaktadır. Yazılı yoklamalar da kendi içinde yazılı anlatım, dikte ve çoktan seçmeli testlere ayrılmaktadır.
- Türkçe dersi için çoktan seçmeli bir test hazırlamada izlenecek aşamalar sırasıyla testin amacını belirleme, belirtke tablosu hazırlama soru tiplerini belirleme, test maddesi yazma ya da seçme, ön deneme yapıp madde analizi yapma, test formatını düzenleme, testi uygulama, puanlama ve değerlendirmedir. Son aşamalar ise testin geliştirilmesi, soruların kodlanması ve soru bankasının oluşturulmasıdır.
- Türkçe dersinde dört temel dil becerileri olan dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin ölçülmesine ve değerlendirilmesine önem verilmelidir. Yazılı ve sözlü anlatımları değerlendirmede objektifliği sağlamada ölçütlere dayalı değerlendirme yapmak en sağlıklı bir yaklaşımdır.
- Değerlendirme, programa girişte tanılayıcı değerlendirme, süreçte biçimlendirici değerlendirme, sonuçta ise düzey belirleyici değerlendirme tekniklerine göre yapılabilir.

Değerlendirme Soruları

Aşağıdaki soruların yanıtlarını verilen seçenekler arasından bulunuz.

1. Aşağıdakilerden hangisi ölçme tekniğinin bir özelliği **değildir**?
 - A. Bir niteliği gözlemektir.
 - B. Gözlem sonucunu sayılarla belirlemektir.
 - C. Gözlem sonucunu sembollerle göstermektir.
 - D. Gözlem sonucuyla yargıya varmaktır.
 - E. Gözlem sonucunu harflerle göstermektir.

2. Aşağıdakilerden hangisi yazılı anlatım becerilerini ölçmede kullanılan bir teknik **değildir**?
- A. Kompozisyon
B. Dikte
C. Ödev
D. Çoktan seçmeli test
E. Mülakat
3. Aşağıdakilerden hangisi çoktan seçmeli test düzenlemedeki aşamalarda **yer almaz**?
- A. Sorular kolaydan zora doğru sıralanmalı.
B. Aynı konu ile ilgili sorular bir arada olmalı.
C. Testin kapağında genel bir açıklama olmalı.
D. Soru kökü ve seçenekler aynı sayfada yer almalı.
E. Ön deneme yapılmadan test uygulanmalı.
4. Aşağıdakilerden hangisi tanılayıcı değerlendirme düzeyinde yer alan testlerden biri **değildir**?
- B. Yeterlilik,
B. Yerleştirme,
C. Muafiyet,
D. Yetiklik
E. Tanıma

Aşağıdaki cümlelerin DOĞRU ya da YANLIŞ olduklarını belirleyiniz.

5. Değerlendirme, ölçme sonuçlarını bir ölçüte vurarak bir değer yargısına varma işidir.
6. Türkçe derslerinde psiko-motor becerileri ölçmede en etkili yol çoktan seçmeli testlerdir.
7. Söyleneni ya da dinlediğini yazma amacıyla yapılan değerlendirmeye dikte denir.
8. Test puanlarını nota dönüştürme mutlak ya da bağıl değerlendirme ile yapılır.

Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar

Demirel, Özcan. ve K. Ün, **Eğitim Terimleri Sözlüğü**. Ankara: Şafak Matbaası, 1987.

Özçelik, Durmuş Ali. **Okullarda Ölçme ve Değerlendirme**. Ankara: Meteksan Limited Şirketi, 1981.

Turgut, Mehmet Fuat. **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metotları**. Ankara: Nüve Matbaası, 1977.

Tekin, Halil. **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme**. Ankara: Has-Soy Matbaası, 1994.